

Wiesława Duży

"Deliciae Thorunienses. Poszukiwania tożsamości miasta w literaturze podróżniczej", Tomasz Kruszewski, Toruń 2013 : [recenzja]

Rocznik Toruński 40, 293-294

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Noty

Tomasz Kruszewski, *Deliciae Thorunienses. Poszukiwania tożsamości miasta w literaturze podróżniczej*, Toruń 2013, ss. 321

Nakładem wydawnictwa Adam Marszałek ukazała się książka, której autorem jest rodowity torunianin, miejski przewodnik i pracownik Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W obszernym wstępie badacz przedstawił zmiany, jakie zaszły w piśmiennictwie podróżniczo-przewodnikowym począwszy od XVI w. Tomasz Kruszewski zwrócił uwagę między innymi na pierwszy francuski *La guide des chemins de France*, który ukazał się w 1552 r., wspomniał o mirabiliach, z których w XVII w. korzystali pielgrzymi udający się do Rzymu między trzecią ćwiercią XV a końcem XVII w., opisach podróży szlacheckich, licznych w XVII w. w związku z upowszechnieniem zwyczaju odbywania *grand tour*, a także rozmówkach, przydatnych do ćwiczenia znajomości języków obcych w czasie podróży, XIX-wiecznych przewodnikach po Europie publikowanych przez Karla Baedekera i innych tego typu pracach. Badacz podał również informację o metodzie badawczej i stanie badań nad podjętym w pracy zagadnieniem.

Pierwszy rozdział poświęcono najwcześniejszym opisom Torunia i przewodnikom po mieście, zaznaczając, że najstarsze tego typu wzmianki pochodzą z późnośredniowiecznych rękopisów. W całym rozdziale scharakteryzowano kolejno pojawiające się prace podróżnicze i przewodnikowe, w których pojawiały się informacje o dawnym Toruniu. Treść całego rozdziału została ułożona chronologicznie, podobnie, jak treść drugiego rozdziału (zatytułowanego „W stronę lżejszej formy”), w którym scharakteryzowano częste na przełomie XVIII i XIX w. relacje dotyczące Torunia zamieszczane w prasie. W XIX w. Toruń, przeobrażony w garnizon, zniknąłby z mapy miejsc odwiedzanych przez turystów, gdyby nie patriotyczny nurt podróży, którego celem stało się miasto – miejsce narodzin Mikołaja Kopernika. Krótki rozdział czwarty („Toruń wyjęty z szuflady”) poświęcono pamiętnikom, monografiom i innym ineditom, które nie spełniały co prawda funkcji podręcznika podróż-

niczego, ale ponieważ ich autorzy zamieścili opisy toruńskiej architektury i życia codziennego miasta, należało o nich wspomnieć dla przedstawienia pełnego obrazu analizowanego zjawiska. Rozdział piąty podzielono na podrozdziały, w których omówiono osobno pierwsze monograficzne przewodniki miejskie po Toruniu oraz wzmianki o mieście, które pojawiały się w najbardziej prestiżowych przewodnikach po Europie z XIX i początku XX w. W kolejnym rozdziale Tomasz Kruszewski przedstawił przewodniki z okresu dwudziestolecia międzywojennego, stawiając na początku tezę o specyfice analizowanych relacji (pierwszy podrozdział nosi tytuł „Narodziny polskiego stylu?”) oraz omówił przewodniki po odrodzonej Polsce, w których nie zabrakło informacji o Toruniu. W kolejnej części pracy zaprezentowano przewodniki z okresu II wojny światowej, zwracając uwagę na ich propagandowy charakter – próby podkreślenia niemieckich korzeni miasta. Należy przy tym zauważyć, że próby nadania miastu jednonarodowego (w tym wypadku polskiego) charakteru podejmowano również w dwudziestoleciu międzywojennym oraz w okresie PRL-u. Przewodnikom z okresu Polski Ludowej poświęcono osobny rozdział, przedstawiając w nim tezę, według której powstałe wówczas przewodniki po mieście należy uznać za najlepszy przykład tego typu literatury, na co wpływ mogło mieć kształtujące się środowisko naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. W rozdziale dziewiątym omówiono pokrótce przewodniki miejskie z ostatnich dekad XX w. i początków XXI w., zwracając uwagę na to, że w analizowanym typie druków odbijają się ogólne tendencje zachodzące na rynku książki w Polsce, w tym koniec dominacji drukowanej formy publikacji książek. W rozdziale dziesiątym, który stanowi podsumowanie rozważań, znaleźć można uwagi na temat problemu odrębnej tożsamości miasta, jej budowania i ewolucji w czasie oraz zależności od szerszego kontekstu politycznego i społecznego, w którym ten proces następuje.

Książkę zilustrowano rycinami pochodzącymi w większości z bogatych zbiorów autora. Całość uzupełnia indeks osób oraz streszczenie w języku niemieckim.

Homines et Historia. Odnowienie doktoratów Profesorów Jacka Staszewskiego, Mieczysława Wojciechowskiego i Wojciecha Wrzesińskiego, red. Wiesław Sieradzan et al., Toruń 2013, ss. 148

Dwunasty tom serii *Homines et Historia* poświęcono trzem historykom, którzy rozpoczynali swoją karierę naukową w Toruniu. Profesorowie Jacek Staszewski i Mieczysław Wojciechowski pracowali w Toruniu przez większą